The Robert H Smith
Faculty of Agriculture,
Food and Environment

האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM
الجامعة العبرية في اورشليم القدس

הערכה לעיצוב וליווי מדיניות

ביטחון תזונתי בעקבות המגיפה:
מה ידוע ומה צריך לדעת?

פרופ' אהרון טרואן

aron.troen@mail.huji.ac.il

יום עיון ביטחון תזונתי ברשויות המקומיות, משרד הבריאות ורח"ל 8.9.2020

מה אנחנו יודעים על ביטחון תזונתי בישראל?

מה צריך לעשות ומה אפשר לעשות@

- תמריץ כלכלי כללי (מיליארדי ₪)?
- 700 מיליון ₪ בתלושי מזון לזכאי הנחות ארנונה?
- 125 מיליון ₪ להרחבת הפיילוט לסיוע לכ- 25000 משפחות?
- הפניית הציבור לבקש צדקה (עמותות)?
- חלוקת מזון ע"י פיקוד העורף והרשות המקומית?

דרושה מדיניות מבוססת ראיות:

בחירת מענה עם יעדים מוגדרים, קריטריונים ברורים, יעיל, מועיל, זמין, מותאם לצרכים

כיצד? מדידה! הערכה מעצבת ומלווה (מחקר)

מה אנחנו יודעים על ביטחון תזונתי בישראל?*

ע"פ מדד סוביקטיבי: סקר ביטוח לאומי *2016*

סטטוס	משפחות	מבוגרים	ילדים	סה"כ נפשות
אי ביטחון תזונתי קל-מתון	236,000	475,000	286,000	761,000
אי ביטחון תזונתי חמור	**261,000**	**480,000**	**352,000**	**832,000**
סה"כ	497,000	955,000	638,000	1,593,000

ע"פ מדד כלכלי *2014*

ע"פ הכנסה משפחתית מול הוצאות מזון ועלות סל מזון בריא
120,000 משפחות עומדות בקריטריון לקבלת סיוע

נכון להיום המדינה תומכת במזון ב-10,800 משפחות בלבד!

*אלו הנתונים הרשמיים העדכניים ביותר, נכונים לפני 4 שנים ויותר. טרם תועדף, תוקצב או בוצע סקר וניטור לאחר פרוץ המשבר!

הוצאות משפחה למזון כ-% מהכנסה

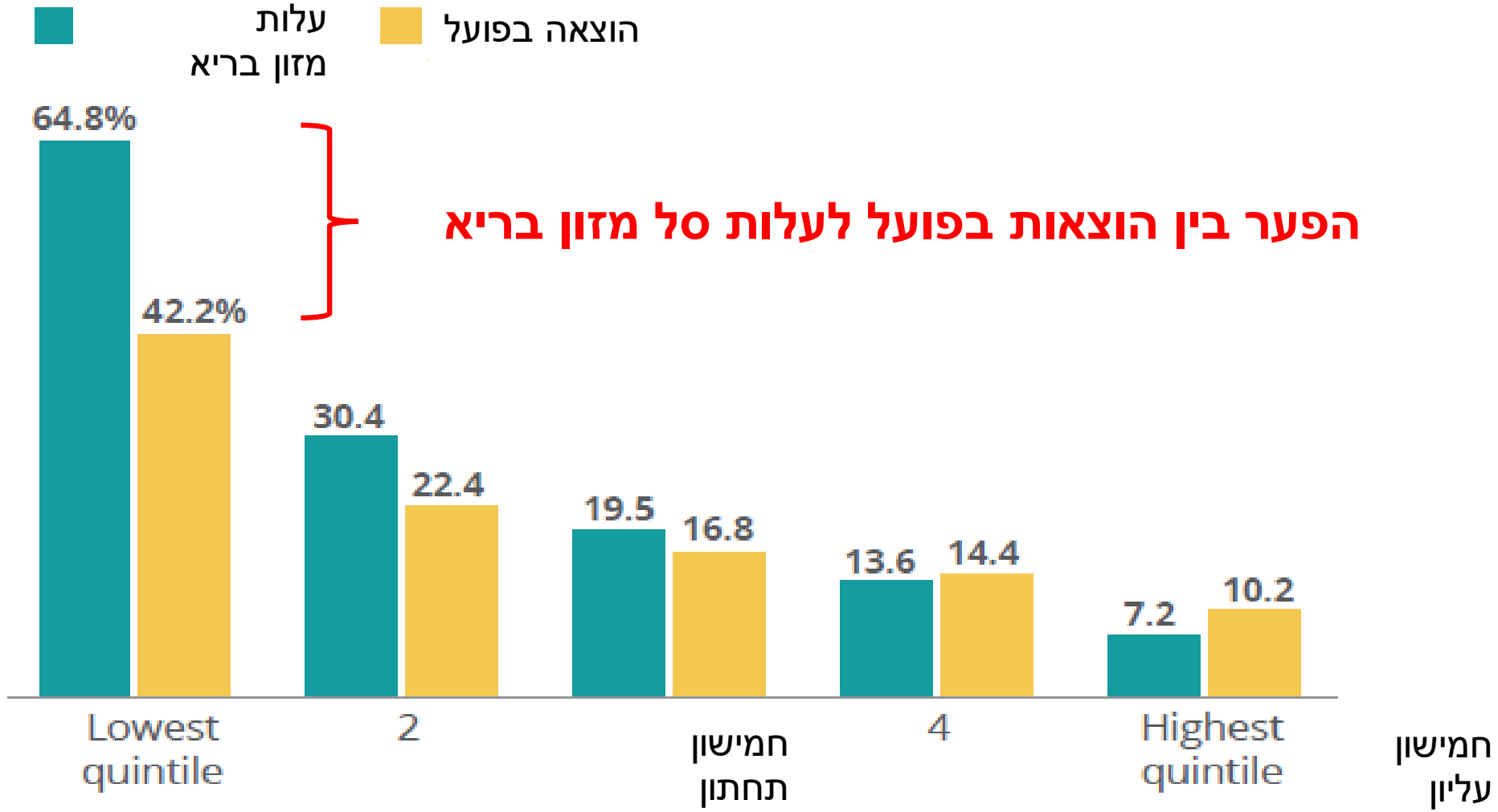

http://taubcenter.org.il/wp-content/files_mf/pictureofthenation2017.pdf

ביטחון תזונתי ובריאות בנתמכי עמותות

<u>תחלואה כרונית</u>

40% יתר לחץ דם
33% עודף כולסטרול
23% עודף טריגליצרידים
11% סוכרת
11% אוסטיאופורוזה
6% סרטן
36% אנמיה

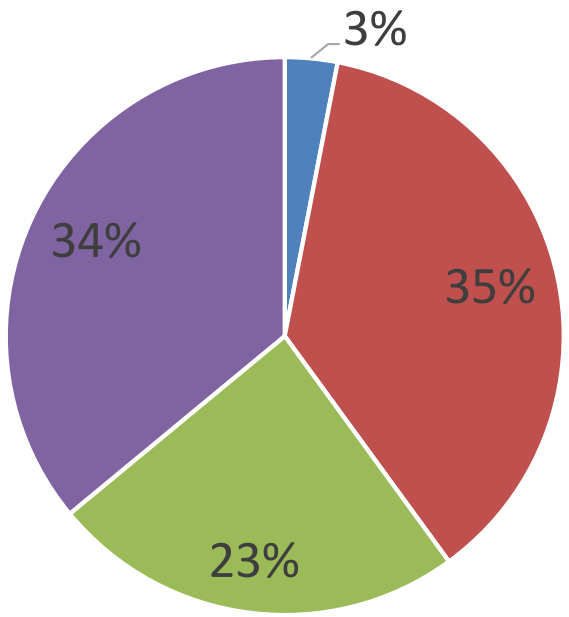

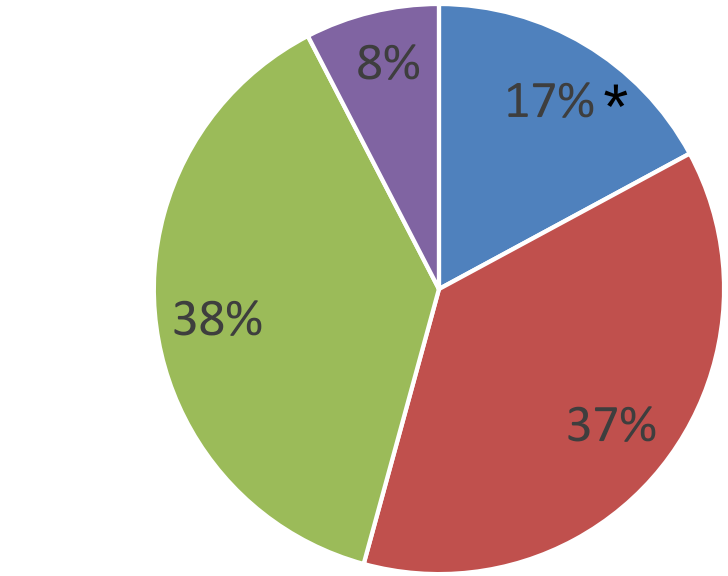

* שימו לב שגם אנשים שמקבלים סיוע מעמותות מתקשות לדווח על הצורך שלהם בשאלון ביטחון תזונתי, מפאת כבוד, סטיגמה וכיוב' (17% חיים בביטחון תזונתי לכאורה)

Efrati Philip, D., et al., Frontiers in Nutrition, 2018. 5: p. 123.

המצב בפועל

- הממשלה מקציבה רק 2.5% לסיוע במזון ביחס לשני מיליארד ₪ שהציבור תורם לנושא!
- **אין למועצה הלאומית תקציב**
- **אין מחקר מעצב ומלווה**

Annual financial turnover for Food Aid NGOs
(Guidestar.org.il registry)

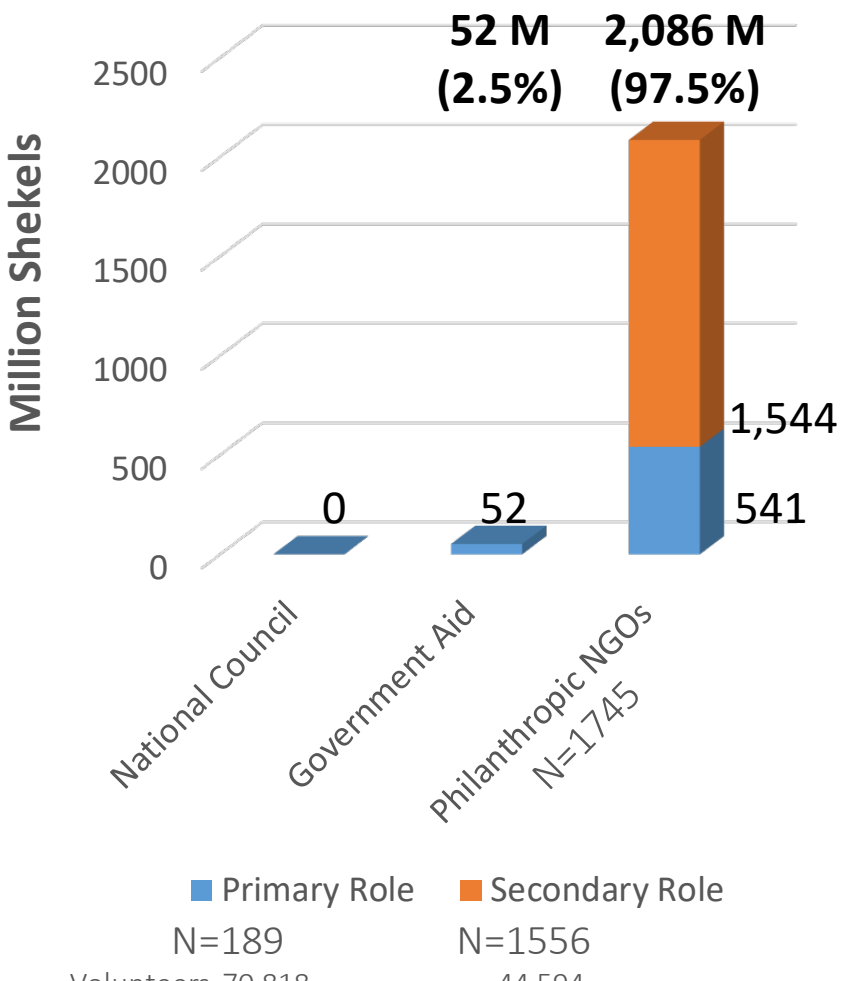

המודל הקיים (מדיניות רשמית)

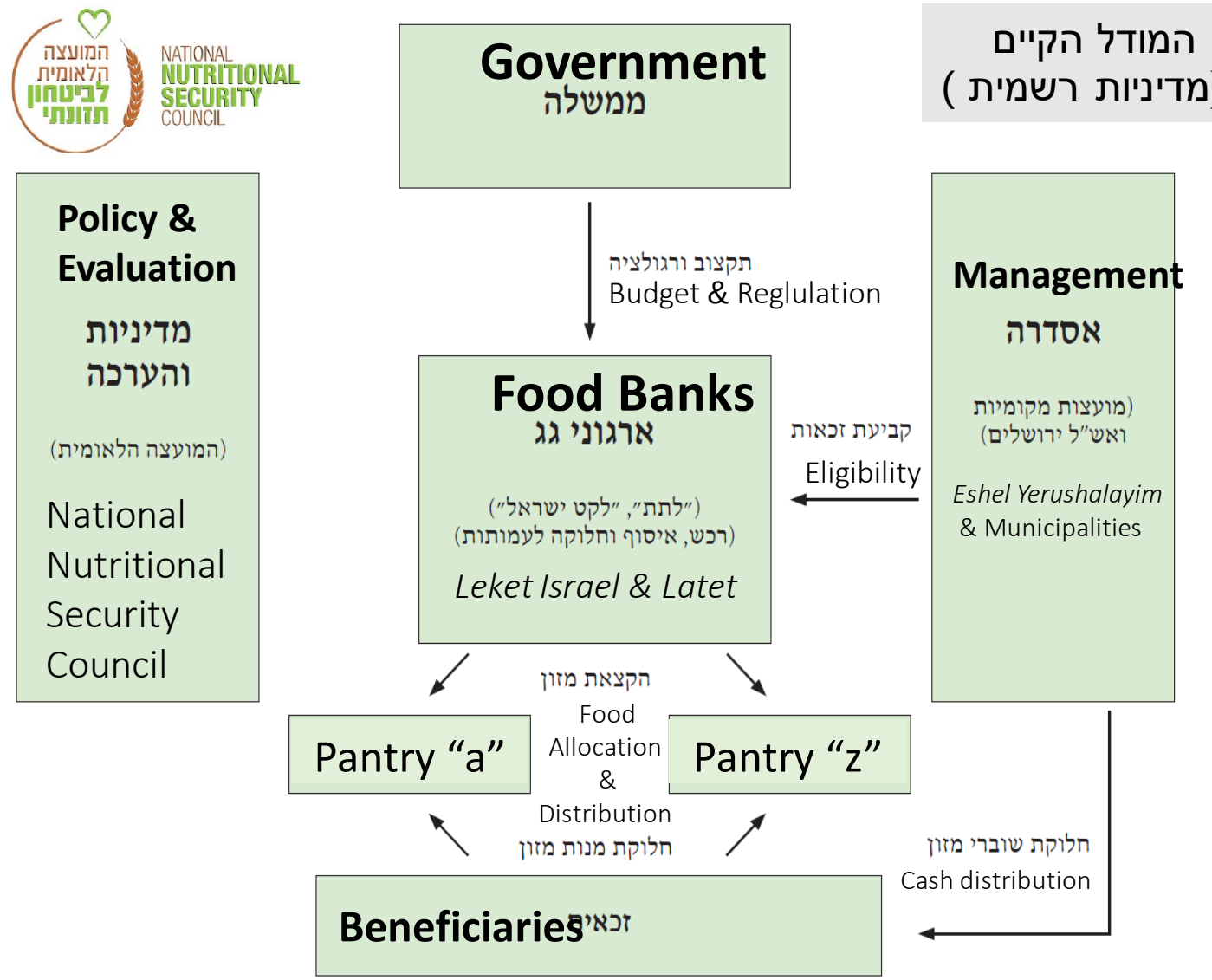

המודל שאושר ב-2015 אינו נותן מענה במשבר הנוכחי. סובל מתת תקצוב כרוני, תת ביצוע אל מול הצורך, וחסמים רבים להפעלה בקנה מידה משמעותי. המשבר חשף חולשות שמחייבות פתרונות חדשים, מעבר לזווית הצרה של רווחה למצוקה כרונית, תוך הגדרת בעלי ענין ושותפים, יעדים, קריטריונים, סמכויות ואחריות לתקצוב ביצוע ובקרה. הרשויות המקומיות חייבות להיות שותפות לפתרון, אך לא בהכרח באחריות בלעדית. דווקא רשויות חלשות יצטרכו משאבים רבים יותר ותמיכה ממשלתית וציבורית.

רעב גלוי
"אי ביטחון תזונתי"
"מוכרים לרווחה"
רעב נסתר
מצוקה כלכלית
נזקקים חדשים
הסכנה טמונה במה שלא רואים

Opinion

To Be Hungry in the Middle of the Pandemic

In the neighborhoods most devastated by the coronavirus, food insecurity has emerged as a major concern.

The New York Times

ערעור הביטחון התזונתי והרעב בעקבות הקורונה היא בעיה כלל עולמית גם במדינות מתועשות.

היא צפויה להחריף והשלכותיה ילוו אותנו למשך שנים רבות.

לכן צריך פתרונות יעילים מבוססי ראיות (מחקר) שנותנים גם חכות וגם דגים (ולא או זה או זה)

Impact of COVID-19 on employment in Israel

שירות התעסוקה הישראלי
איתך בדרך לעבודה

Number of Daily Unemployment Claims

Furloughed

Not furloughed

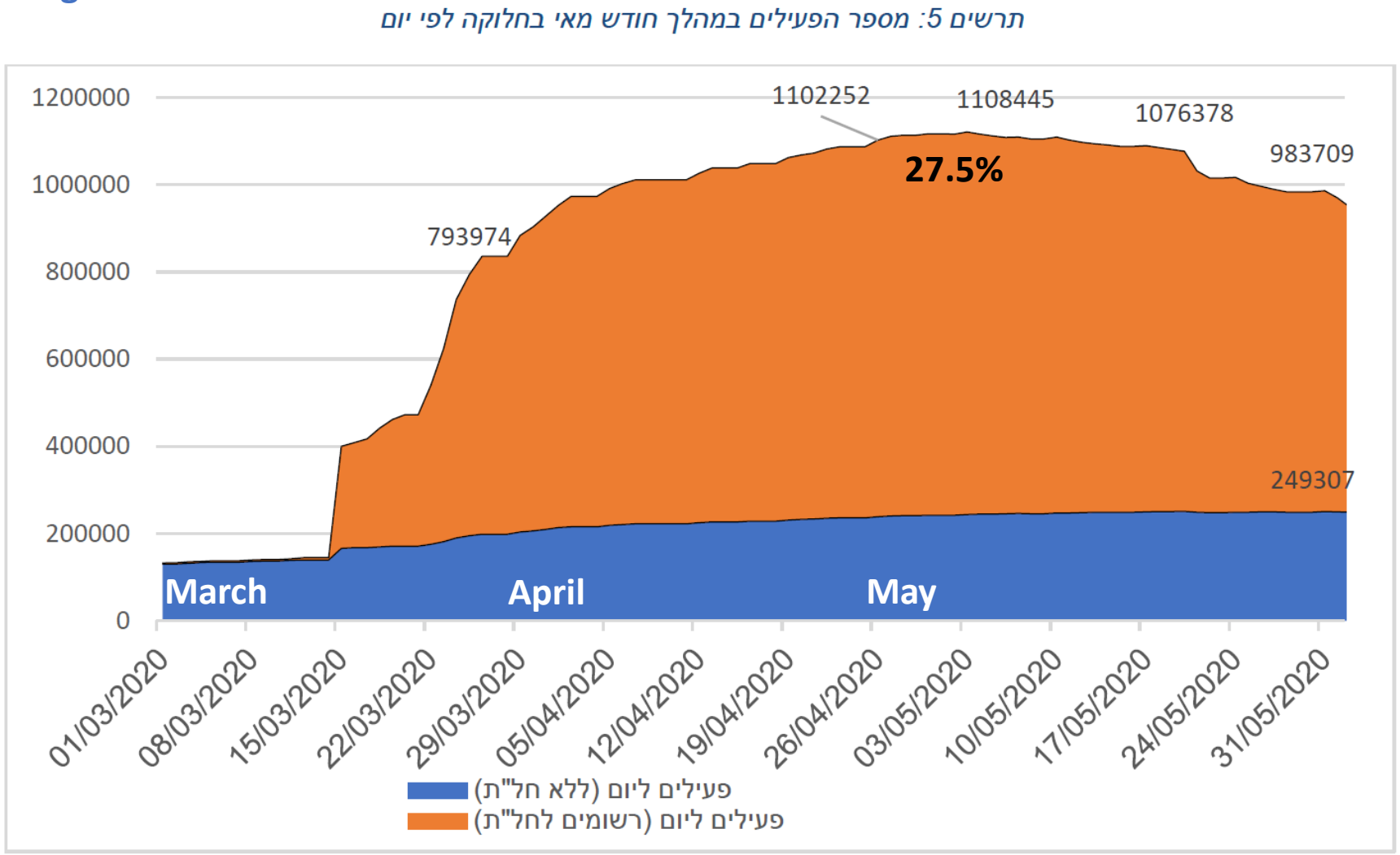

23.4%
1,233,016

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
Central Bureau of Statistics
دائرة الإحصاء المركزية

סקר חוסן לאומי בעת קורונה

(% אוכלוסיה בוגרת גיל 21+)

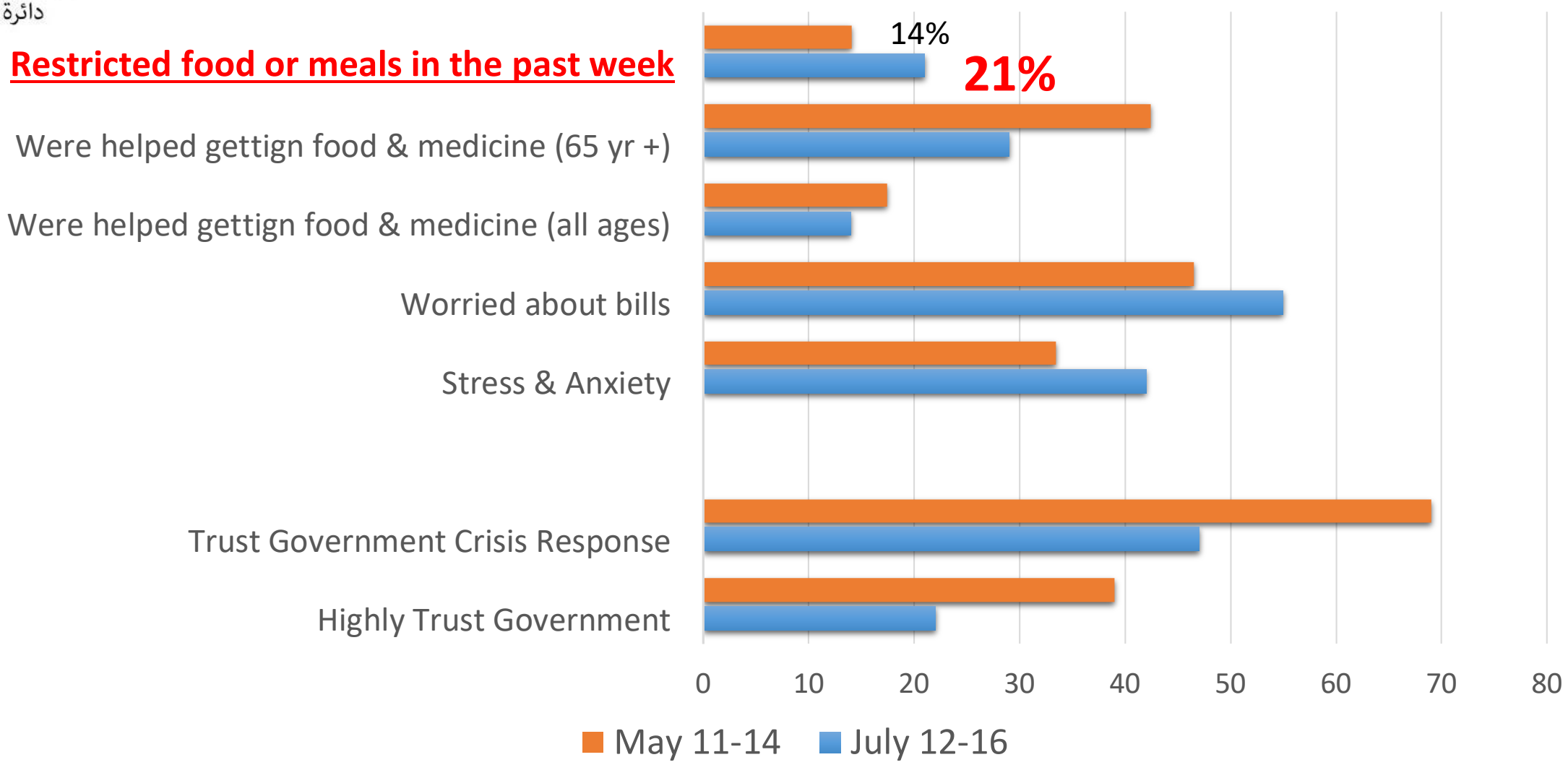

מה צריך לדעת על ביטחון תזונתי בישראל בעקבות משבר הקורונה?

- הגדרת מטרות המדיניות!
- הגדרת קריטריונים לסיוע!
- מה היקף הבעיה ועד כמה היא דינמית?
- מי זקוק לסיוע? כיצד ניתן להגיע אליהם? מה מאפיין אותם?
- במי ובמה הם מסתעיים ולמה הם זקוקים? (מזון, תרופות, שינוע, כסף, חלוקה...)

<u>לצורך ביצוע</u>

- מתן סיוע בחירום/סגר (מחייב מסד נתונים מעודכן וזמין מדי שבוע)
- נתונים ליישום פתרונות לטווח הקצר
- נתונים ליישום פתרונות לטווח הארוך

<u>לצורך הערכה מעצבת וליווי מדיניות</u>

- ניטור בזמן – תמונת מצב עדכנית (אחת לרבעון)
- נתוני ביצוע - לבחינת יעילות ומועילות ההתערבות

מדד לביטחון תזונתי

לצורך מיפוי אי הביטחון התזונתי הקיים בישראל ולצורך היערכות הרשות המקומית וניצול נכון של המשאבים, מקובל להשתמש בספרות בשאלון הנותן מדד לביטחון תזונתי, אנא מלא את השאלון.
השאלות הבאות מתייחסות לצריכת אוכל בביתך ב-3 חודשים האחרונים, ואם היה לך כסף מספיק כדי לקנות את האוכל הדרוש.

להלן שני משפטים המתארים מצב המזון בבית. נא הגד/ידי אם המשפט שקראת הוא לרוב נכון, לפעמים נכון או בכלל לא נכון לך או לבני ביתך האחרים בשלושת החודשים שעברו".

1. המשפט הראשון: *"האוכל שקניתי או קניו לא הספיק- ולא היה לנו כסף כדי לקנות יותר".*

☐ לרוב נכון ☐ לפעמים נכון ☐ בכלל לא נכון ☐ לא יודע/ת ☐ מסרב/ת לענות

2. המשפט השני *"לא היה לנו מספיק כסף לאכול ארוחות מאוזנות".*

☐ לרוב נכון ☐ לפעמים נכון ☐ בכלל לא נכון ☐ לא יודע/ת ☐ מסרב/ת לענות

3. ב-3 החודשים שעברו, האם את/ה או אחרים בבית צמצמו בגודל הארוחות או דילגו על ארוחות מחוסר כסף לקנות מזון?

☐ כן ☐ לא ☐ לא יודע/ת ☐ מסרב/ת לענות

4. באיזה תדירות זה קורה?

☐ כל הזמן ☐ שבועיים כן, שבועיים לא

☐ רק שבוע או שבועיים במשך 3 החודשים האחרונים ☐ לא יודע/ת

5. האם ב-3 החודשים שעברו, אכלת פחות ממה שרצית כי לא היה מספיק כסף כדי לקנות אוכל?

☐ כן ☐ לא ☐ לא יודע/ת ☐ מסרב/ת לענות

6. האם ב-3 החודשים שעברו, היית רעב/ה ולא אכלת, כי לא היה לך מספיק כסף לקנות אוכל?

☐ כן ☐ לא ☐ לא יודע/ת ☐ מסרב/ת לענות

הצעות והמלצות לדיון

איסוף נתונים

- סיקור אינטרנטי והפצה לכלל התושבים (106)
- ברמת הרשות ולמיפוי ארצי

שתוף פעולה ומידע

- לאזרח – ביטול סטיגמה, הפנייה לסיוע עצמי, ולעזרה ברשויות ובעמותות
- שיתוף מידע בין רשויות
- תכלול המענה, איגום משאבים, והנגשת מידע להערכה ולמחקר

ללמוד "לשכפל" הצלחה

הגיע הזמן להפסיק לעבוד "על עיוור"

יש לעצב מדיניות על סמך נתונים מהימנים, עדכניים ושקופים

על כולנו לדרוש ולבנות את מסד הנתונים שיאפשר להתוות וליישם מדיניות רציונאלית ומיטבית